

Makaleler

GÖĞE UZANAN BİNALARDA GÜNDELİK HAYATIN İNŞASI¹

Leyla Bektaş*

Özet

2000'ler sonrası İstanbulu'nda her geçen gün bir yenisi inşa edilen rezidans tipi yüksek binalarda yaşayan insanların gündelik hayatlarına odaklanan bu çalışma, neoliberal politikaların dönüştürdüğü kentin gündelik hayattaki tezahürlerine temas etmeye çalışmaktadır. Burada yaşayan insanların, evleri, komşuları, mahalleleri, sokaklarıyla geliştirdikleri ilişkiyi etnografik yöntemle inceleyen çalışma, yaşam alanındaki farklılaşmanın insan üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. İstanbul'un farklı bölgelerindeki binalarda yaşayan insanlarla evlerinde yapılan derinlemesine görüşmeler, gözlemler ve alan notlarına dayanan araştırma, bu tip binalarda yaşamının kentin çeşitliliğinden uzak, tektipleşmiş bir kent deneyimi sunduğu iddiası taşımaktadır.

Anahtar Terimler

Yüksek binalar, gündelik hayat, sokak, mahalle, ev.

* Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi. leylabektas@gmail.com
Makalenin Geliş Tarihi: 11/02/2015 Makalenin Kabul Tarihi: 28/04/2015

THE CONSTRUCTION OF EVERYDAY LIFE IN THE BUILDINGS LYING TO THE SKY

Abstract

This article focuses on the everyday life of people living in tall residence-style buildings (skyscrapers) which are built every passing day in Istanbul throughout the 2000s. This article aims to touch upon revealing the everyday life in a city transformed by neoliberal politics by examining the relationships of inhabitants of these buildings with their houses, neighbors, neighborhoods and streets using the ethnographic method. The study focuses on the effects of change on people. Relying on in-depth interviews with people living in these buildings in different regions of Istanbul, as well as observations and field notes, the study claims that living in these kinds of buildings present a standardized urban experience.

Key terms

Tall buildings, everyday life, street, neighborhood, home.

Giriş

Küçük kızım yaşadığı kentte binalar daha alçak, gökyüzü daha yakındı. (Atasü, 2002, s. 105)

İstanbul'da son otuz yıldır sürdürülen mekân politikaları, hizmet ve finans sektörlerinin ağırlığını artırmakta, kapalı yerleşim alanlarının kentin farklı bölgelerine yayılmasına ve gecekondu bölgelerinin fiziksel bir değişime uğramasına sebep olmaktadır (Bartu-Candan ve Kolluoğlu, 2010, s. 53). Özellikle 2000'ler sonrası, küresel sermayeyle bütünleştirilmeye çalışılan İstanbul'da iş kuleleri, lüks oteller, eğlence bölgeleri, alışveriş merkezleri, güvenli siteler, uydu kentler gibi yapılanmalar boy göstermektedir. Kentin merkezi noktalarına ya da yapılanmaya yeni açılan alanlarına inşa edilen ve yükseklikleriyle bulunduğu bölgeden ayrılan konutlar da, kentin silüetinde fark edilir bir yoğunluğa ulaşmaktadır. İstanbul'u temelden değiştiren

mekânsal düzenlemelerin bir parçası haline gelen, TOKİ'ye ait bir konut tipi olabildiği gibi, bir rezidans olarak da inşa edilebilen yüksek binalar, ikâmet edenler için alışlagelenden farklı bir yaşam ve kent kullanım biçimini beraberinde getirmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan rezidans tipi yüksek binaların, özellikle üst katlarda yaşayanlar için yeni bir gündelik hayat tecrübesi sağladığı, ikâmet edenlerin, evleri, otomobilleri, mahalleleri, komşuları ve kentleriyle yeni bir ilişki geliştirmelerine sebep olduğu düşünülmektedir. Araştırmada, bu tip binalarda yaşayanlarla evlerinin salonlarında derinlemesine görüşmeler yapılarak, yaşam deneyimleri tasvir edilmeye çalışılmaktadır. Yüksek binalar ve gündelik hayat arasındaki ilişkinin irdelendiği çalışmada, betimsel veri aracılığıyla, mekânın insan üzerindeki belirleyiciliğini çözümlenmek amaçlanmaktadır.

Son 10 yıldır İstanbul'la hemhâl olan bir araştırmacı olarak, yaşadığım kentin sokaklarında yürürken her geçen gün daha fazla gölgede kaldığımı ve gökyüzünü görmekte zorluk çektiğimi fark etmekle başladığım bu çalışma, kentin tarihî ve kültürel değerlerinden sıyrılan, yeni ve fütursuzca başkalaşan yüzüne karşı büyüyen kaygımı da anlama çabasına cevap vermek üzere çıktığım yolun ilk durağını oluşturmaktadır.

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmaktadır. Bir niteliksel araştırmanın temel kaygılarından olan sosyal gerçekliği derinlemesine kavramak isteyen ve bu gerçekliği oluşturanların profilini vermeye çalışan nitel araştırma, hem bireyler hem de araştırmacı için bir yorumlama ve anlamlandırma faaliyetidir (Kümbetoğlu, 2008, s. 34). Etnografik bir yöntemeye dayanan çalışmada, İstanbul'un rezidans tipi farklı yüksek binalarında yaşayan sekiz görüşmeciyile, kendi evlerinde derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmecilerin günlük pratiklerini, ilgili binada yaşamayı tercih ediş sebeplerini, kendilerinden dinlerken, bahsi geçen mekânı yakından inceleme ve daha

fazla veri toplama imkânı elde edilmiştir. Araştırmada etnografik yöntemi tercih etmek, araştırmayı, inceleme yapılan alanda gerçekleşen tecrübe ve pratiklere daha yakın kılmıştır. Emerson, Fretz ve Shawn (2008, s. 2), insanların yaşamlarını ve yapıp ettiklerini kapsayan gündelik tekrarlara fiziksel anlamda yakın olmanın, araştırmacıya başkalarını gözlemleyebilmek ve anlayabilmek, bu insanların yaşamlarının geçtiği kilit noktalara dair fikir sahibi olabilmek açısından önemli bir pozisyon kazandırdığını, bu yolla da üretilen anlamın nasıl oluştuğunu içeriden görme ve doğrudan tecrübe etme şansı verdiğini düşünmektedir.

Etnografinin toplumsal alanı aydınlattığını belirten Brian Larkin'in (aktaran Abu-Lughod, 1996, s. 111) görüşünden hareket ederek mikro hayatlara temas etme kaygısı güden bu çalışma, yöntemsel olarak genelleme yapmaktan uzaktır. Çalışma, Michel Foucault'nun belirttiği gibi sıradan (*banal*) şeylere dokunup, gündeliğin sesine kulak vererek büyük sorunların tespit edilmesine (aktaran Abu-Lughod, 1996, s. 113) katkıda bulunma umudu taşımaktadır.

Çalışma kapsamında görüştüğüm kişilere, kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılmıştır. Ulaşılması zor ve daha saklı gruplar için tercih edilen kartopu örneklem (Atkinson ve Flint, 2001), kaynak kişilerden görüşülecek diğer kişilere ulaşılması yoluyla gerçekleşmektedir (Kümbetoğlu, 2008, s. 99). Görüşmeyi, görüşülen kişilerin evlerinde yaptığımdan, araştırmacı olarak bana güvenip evlerinin kapılarını açabilmeleri için bir referans kişi bulmam büyük öneme sahipti. Çalışma kapsamında görüşme yapılan kişiler, kendi arkadaşlarına beni referans vererek yeni kişilere ulaşmamı sağladılar. İki kadın, altısı erkek olan görüşmecilerin yalnızca ikisi evli, bunlardan biri de boşanma aşamasındaydı. Boşanma aşamasında olan görüşmecinin, dokuz yaşında bir çocuğu vardı. Yaşları 28 ila 49 arasında değişen görüşmecileri, statüleri ve yaşadıkları bina, otomobillerinin modelleri gibi verilerden hareketle tüketim biçimlerini veri alarak, orta ve orta-üst sınıfa dahil edebilmek mümkündür. Bir

görüşmeci dışındaki tüm görüşmecilerin, kendine ait bir otomobili ya da motosikleti vardı.

Etnografik yöntemden yararlanarak görüşmecilerin yaşam alanlarına temas etmek, alana yakından bakmama, bu bölgelerin kentle ilişkisini tespit etme noktasında da veri elde etmeme olanak sağlamıştır. Çeşitli toplu ulaşım araçlarını kullanarak yaptığım ziyaretler, kentte *hareketliliği* anlama noktasında pek çok ipucu sunmuştur. Binaların yapısı, kent içerisindeki konumu, sokakla ilişkisi ve evlerin içyapısına dair gözlem ve alan notlarım da gündelik hayata dair değerlendirme yapabilmem için büyük önem taşımıştır.

İstanbul'da Ataşehir, Mecidiyeköy ve Levent'te bulunan yüksek binalarda oturanlarla görüşmeler yapılmıştır. Levent Loft, Uphill Tower, Polat Tower, MetroCity, Sarissa, Maritza, Dumankaya İkon ve Andromeda Residence adlı binalarda Ekim 2013 - Mart 2014 tarihleri arasında yapılan görüşmelerde, görüşülen kişilere A harfinden H harfine kadar cinsiyetlerine uygun olarak takma isimler verilmiştir. Yüksekliği doğrudan tecrübe etmelerinin etkisi önemsendiği için görüşmeciler, beş - altı katlı bir apartman standardının üstündeki katlarda oturanlar arasından seçilmiştir.

Yüksek binaların üst katlarında yaşamının, insanların hayatını nasıl etkilediğini anlamak üzere başladığım araştırmada, gündelik hayat kavramı, araştırma sorusunun merkezinde yer almıştır. Metinde, öncelikle gündelik hayatın kavramsal çerçevesi çizilmektedir. Rezidans olarak tasarlanan yüksek binaların üst katlarında yaşamının nasıl bir gündelik hayat inşa ettiği sorusuna, kentin otomobille deneyimlenmesi, sokak ve mahallenin anlamı ve ev tahayyülü üzerinden cevaplar aranmaktadır. İnsanların neden yüksekte oturmayı tercih ettiği, başka ne tür hizmetlerin bu binaları cazip kıldığı gibi sorular da, çalışmanın şekillenmesinde merkezi bir önem taşımaktadır.

Gündelik Hayat

İnsanın bilinçsiz faaliyetlerinin, biyolojik (gelişim, evrim, büyüme ve yaşlanma) ve toplumsal savunma ve dönüşüm süreçlerinin, sonuçları ölçüsünde algılandığı temel faaliyetler kümesi (Lefebvre, 2010, s. 50-51) olan gündelik hayat, en basit haliyle insanın gün içindeki yapıp ettiklerinin toplamıdır. Gündelik hayat, geniş alandaki “küçük şeylerin” toplamı olan, ancak bu toplamın sonunda “büyük şey” olarak da ifade edilemeyecek bir kavramdır (Highmore 2011, s. 1) . Sıradan (*ordinary*) olayları inceleyen gündelik hayat, bir şeyi sıradan olarak adlandırabilmek için o şeyin kullanıma girmesini ve gündelik hayatın bir parçası haline gelmesini zorunlu kılmaktadır. Kalıplaşmış, değişmez olarak ele alınmaması gereken bu sıradan şeylere, alışkanlıklar, hisler, pratikler, durumlar örnek olarak gösterilebilmektedir. Bunlar, kesinlikle değişmez şeyler değildir; düzenliden düzensize, alışkanlıktan alışkanlık dışına, bir noktadan başka bir noktaya kolaylıkla evrilebilirler (Highmore, 2011, s. 6).

Belli bir çizgisellik üzerinde ilerlemeyen gündelik hayat, Henri Lefebvre’e göre döngülerden oluşmaktadır (2007, s. 14). Tekrarlar, gündelik hayatın önemli parçalarını oluşturmaktadır. Kişinin işyerindeki ve iş dışındaki davranışları, mekanikleşmiş el kol hareketleri, hatta saatler, günler, haftalar, yıllar ve tüm bu çizgisel ve döngüsel tekrarlar, gündelik hayatın vazgeçilmezleridir.

Çok boyutlu bir şekilde ele alınması gereken, yalnızca bir yönüyle bakıldığında kavrama hâkim olmanın imkânsız hale geldiği gündelik hayat, Lefebvre’ye göre ekonomik, psikolojik ve sosyolojiktir. Özel yöntemlerle kavranması gereken özel nesnelere ve alanlardır: “[B]eslenmedir, giyinmedir, eşyadır, evdir, barınmadır, komşuluktur, çevredir” (A.g.e., s. 32). Lefebvre (A.g.e., s. 40), gündelik hayatın pratikteki anlamına ilişkin bir yorum getirirken, bakıldığında çok büyük anlamlar taşımayan olgular arasında esas olan bir şeyin yakalanmasının, içinde bulunulan toplumun değişimlerini ve perspektifini anlayabilmek ve tanımlayabilmek için önemli

olduğunu düşünmektedir. Gündelikliğin, toplumu anlamının önemli bir ipucunu taşıdığına işaret etmektedir. Toplumsal pratiğin yüksek alanlarında meydana gelen politika, felsefe ve sanatın hakikiliğini gündelik hayat içerisinde göstermesi gerektiğini söyleyen Lefebvre için “yukarı alanlar”daki gelişmelerin somutlaştığı yer gündelik hayattır (2010, s. 53). İnsan dünyasının tarihi, kültürü, ideolojik ve politik üstyapısıyla ara ve aracı bir düzeyi olan gündelik hayat pek çok şeyi kapsamaktadır: “ihtiyaç ve arzu, yararlanma ve yararlanmama, haz alma ve almama, tatmin ve yoksunluk (...) gerçekleşme ve boşluk, çalışma ve çalışma-dışı” (A.g.e., s. 53) bunlardan bazılarıdır.

Gündelik hayatla ilgili olarak vurgulanması gereken önemli noktalardan biri de, gündelikliğin mekânsal olduğudur. Peter L. Berger ve Thomas Luckmann (1967, s. 40), gündelik hayat dünyasının zamansallık (*temporality*) ve mekânsallık (*spatially*) üzerinden yapılandığını belirtmektedirler. Mekânsallık, diğerleriyle kesişme alanına ve gündelik hayatın sosyal yönüne işaret etmektedir. Bu yüzden de gündelik hayatla ilgili saptamalarda bulunabilmenin yolu, onu, gerçekleştiği düzlem içinde ele almaktan geçmektedir. Bu çalışmanın da görüşmecilerin evlerinde yapılması, gündeliğin mekândaki yansımaları daha yakından görebilmek amacını taşımaktadır.

Yüksek Binalarda Gündelik Hayat

Buradaki hayatının boyutlarıysa belli belirsiz bir anonimlik hissini verdiği hazlar, mekân ve ışıktı (Ballard, 2012, s. 7)

Gaston Bachelard (2008, s. 66), büyük kentlerdeki dikeyliğin, yapıyı içinde bulunduğu doğadan kopararak makinenin bir parçası haline getirdiğini öne sürerken, konutla uzam arasındaki ilişkinin yapaylaştığına gönderme yapmaktadır. Yatay düzlemde uzandığında daha erişilebilir olan kent mekânları, dikey doğrultuda konumlandığında, bulunduğu uzamdan ayrılarak kendini yeniden pozisyonlandırmaktadır. Yerleştiği bölgeye ve kente eklemlenme biçimiyle başlı başına farklı bir şekilde konumlanan yüksek binalar, bölgeyi ve kenti kullanma biçimini de bu durumundan türetmektedir.

Yüksek binalar, yer aldığı bölgeden ayrışarak öne çıkmakta ve burada yaşayanların kentle ilişkisini, kente temas etmek ve dokunmaktan öte *bakmak* üzerine kurmaktadır. Bu tür binaların üst katlarında ikâmet edenlerin kent mekânına adım atabilmesi, bir makinenin (asansör) aracılığını zorunlu kılmaktadır. Bachelard'ın belirttiği gibi binanın kendisi adeta bir makineye dönüşmektedir. Bu durum, ikâmet edenlerin gündelik pratikleri üzerinde bir tahakküm kurarken, alışkanlıkları ve yaşam biçimlerini dönüştürücü bir etkiye sahiptir.

Güvenlik kameralarıyla çevrili yapıya, giriş kartını okutarak ya da güvenliğin onayını alarak giren bina sakini, yaşadığı kata ulaşmak için asansörü kullanmakta, ineceği kata varınca, yine güvenlik kameralarıyla çevrili koridorda kendi dairesine ilerlemektedir. Dairesine girdiğinde, kendisini ziyaret etmeye gelenleri çoğunlukla kapının yanında bulunan kamerayla kontrol ederek ya da telefon eden güvenliğe onay vererek kabul edebilmektedir. Büyük kısmı camla çevrili binada cam duvarlar, rüzgâr ve diğer hava muhalefetlerine karşın ancak birkaç santimetre kaydırılabilirken, pencereler de yukarı doğru sınırlı olarak açılabilir. Bu hâliyle yeterince nefes alamayan bina, bir havalandırma sistemine ihtiyaç duymaktadır. Camla çevrili yapısı dolayısıyla, yazları normalden daha sıcak olan bu binalar, güçlü bir klima yardımıyla serinletilebilirken, bulunduğu kat seviyesinin yerden yüksekliği ortalamadan birkaç derece daha soğuk olduğundan, ısıtılabilmesi için de daha fazla enerji gerekmektedir. Pişerken yoğun buhar çıkaran yemek yapılmasına, yangın tehlikesine karşı geliştirilip dairelere yerleştirilen duman algılama sistemlerini harekete geçirdiği için izin verilmemektedir. Balkon kullanımının neredeyse tamamen ortadan kalktığı, binanın dış cephesine çamaşır asmak dâhil hiçbir müdahalenin yapılamadığı, kapı önlerine ayakkabı ya da başka herhangi bir eşyanın bırakılmadığı, katı kurallarla yönetilen bu tür binalar, evde olmanın kendine has kuralsız yapısında bir aşınmaya sebep olurken, beraberinde kısırlaşan bir gündelik hayat tecrübesini getirmektedir.

Rezidans olarak tasarlanan yüksek binaların, ikamet edenlerin gündelik ihtiyaçlarını büyük oranda karşılamaya yönelik dükkân, lokanta, spor salonu gibi *olanaklara* yapı bünyesinde yer vermesi, ev ve mahalle içerisinde yapılan aktiviteler üzerinde dönüştürücü etkiye sahiptir. Gündeliği de tasarlayan bu binalarla birlikte, burada yaşayanların başka bir yere gitme ihtimali minimize edilmektedir. Böylece, sadece evinin bulunduğu bina içerisinde ve yakınlarında yaşamak, bir süre sonra alışkanlık haline gelebilmektedir. Nitekim yapılan görüşmelerde bir görüşmeci, “Çok uzaklaşmadan hafta sonu sabahları yürüyebiliyorum. Ama genelde her ihtiyacınız içeride olduğu için dışarı çıkıp spor [yapmak] dışında yürüme ihtiyacınız olmuyor. Bir de çok fazla trafik var burada. Çok araç var. O da yürüme zevkinizi kırıyor” (Hasan², Andromeda Residence, 27. kat), diyerek bu binaların sahip olduğu olanakların, elinden aldıklarıyla ilişkisini net bir şekilde betimlemektedir.

Bu tür binalarda yaşayanların kentle kurdukları ilişki, sabahları işyerlerine gitmek için otomobile binmek, dönüşte yine otomobilleriyle geldikleri konutlarının civarında akşam yemeği yiyip, yakın mekânlarda alışveriş yapmak ve sonrasında evlerine geçmek üzerine kurulurken, kent belli kısıtlarla ve aynı mekânlar üzerinden deneyimlenmektedir. Bu durum, Hakan Bıçakçı'nın, bugünün distopyası *Doğa Tarihi* romanında, sitede yaşayan ve hemen karşısındaki plazada çalıştığı halde işyeri dâhil her yere otomobiliyle gidip gelen Doğa'nın ev-alışveriş merkezi-işyeri üçgenindeki rutinlerini anımsatmaktadır: “Sitenin yeraltı otoparkından yeryüzüne çıkan cip kısa bir yolculuktan sonra alışveriş merkezinin katlı otoparkına gömüldü. Doğa, cipten inip alışveriş merkezine çıkan cam asansöre bindi. Otomobillerin metal yığınları gibi istiflendiği yarı karanlık beton katların arasından elbiselerin vitrinleri süslediği ışıltılı dünyaya yükseldi” (Bıçakçı, 2014, s. 136). “... Alışveriş merkezinin otoparkından çıkan cip plazanın otoparkına girdi. Onur'un cipinden inen Doğa, kendi cipine bindi. Plazanın otoparkından çıkan cip, Doğa'nın oturduğu sitenin otoparkına indi. Otoparkın asansörüne binen Doğa, dairesine çıktı” (Bıçakçı, 2014, s. 143).

Kent sokaklarını arşınlamak ve kentte amaçsız gezinmek, kentte bazı bölgeler arasındaki bağlantının doğal yollarla kurulmasına olanak tanırken, bu şekilde otomatikleşmiş hareketler, gündelik hayatın kısırlaşmasına sebep olmaktadır. Kentin sahip olduğu diğer olanakları, çay bahçelerini, parkları, kültürel ve sanatsal etkinlikleri, tarihi dokuyu, sokakta kaybolmanın verdiği özgürlük hissini, bir flanöre denk gelebilme şansını kentlilerin elinden alan bu tür yerleşimler, yeme-içme, spor yapma, otomobilini park etme gibi ihtiyaçları kentte olmanın birincil unsurları olarak yerleştirmektedir.³

Görüşmelerin yapıldığı Ataşehir bölgesi

Kent mekânlarının kısırlaşmasına sebep olan yüksek binalar, kentin çoksensliliğini, dinamizmini, sürprizini elinden almaktadır. “Herhangi bir yer” olmaktan öteye gidemeyen (Bektaş, 2014) bölgeler yaratan bu binalar, “anıların dev belleği”ni (Berk, 1996, s. 93) ortadan kaldıran bir kent dokusu kurmaktadır. İnsanın, mekânları kendi arzusu doğrultusunda değiştirip dönüştürmesi, bir yandan mekânlar ve şeylerin kendi aralarında ilişki kurmasını sağlarken, diğer yandan buraya yerleşenlerin mekânla, birbirleriyle ve şeylerle ilişkilenebilmesine zemin hazırlamaktadır (Bora, 2009, s. 65). Aksi durumda Louis Aragon'un (1980, s. 27), “kentlerimiz dalgın yolcunun dikkatini çekemeyen sfenkslerle doludur” saptamasını yeniden üretmenin önüne geçilememektedir. Kent mekânlarını, otomobil, asansör, cam duvarlar, çelik konstrüksiyonlar gibi teknolojilerin dolayımı üzerinden tecrübe eden insanlar, bu mekânlara yabancılaşmaya başlarken, kentin değerlerine temas edememektedirler. Özel

otomobil aracılığıyla kent kullanımına yakından bakmak ve görüşmecilerin otomobille geliştirdikleri ilişkiye değinmek, bu tip binaların kent içi ulaşım pratikleri üzerindeki etkisini çözümleyebilmek için önem taşımaktadır.

Kenti otomobille deneyimleme

Günümüz kentlerinin, sahip olduğu hareket kabiliyeti, kentlinin daha rahat yolculuk yapmasını sağlamak yerine, izole olmasına zemin hazırlamaktadır. Ulaşım teknolojisinde yaşanan gelişmeler, çok hızlı otomobilleri kullanıma sokarken, bir yandan da yolcuyu araca hapsetmektedir. Öyle ki, yolculuk yaparken camını da kapatan sürücü, kentin tozundan, sesinden, havasından, kokusundan uzak kalmakta ve içeride kendi kontrolündeki bir ortamda yaşamaktadır. Bu haliyle de "şehrin gündelik hayatının koku ve gölgeleriyle ilgilenebilen"⁴ (Sennett, 2014, s. 52) bir bölge sakini olabilmeyi zora sokmaktadır. Yüksek binadaki dairesinde oturan kişi de, evinin diğer dairelere kapalı yapısı dolayısıyla, bulunduğu katta çoğu zaman kimseye rastlamadan yaşamakta, asansöre binip otoparka inmekte ve özel aracıyla bir başka kapalı ortama taşınmaktadır: "Kutularda yaşıyoruz. Burada bir kutunun içindeyim. Buradan arabaya binip, hiç sokak görmeden başka bir kutuya transfer oluyorum. Onu da gideceğim kutuya en yakın yere koyuyorum. Toplu taşıma neredeyse hiç kullanmıyorum" (Ahmet⁵, Polat Tower, 9. kat). Otomobil kullanımının bu seviyede seyri, makineleşen binanın bir uzantısı olarak kentte hareketi de başka bir makineye bağımlı kılmaktadır. Bir makine olan evden, başka bir makine olan asansör aracılığıyla otomobile aktarım ve diğer makineye doğru yola çıkış, kenti de, onun içinde hareket eden kentliyi de kurgusal bir düzleme taşımaktadır.

Bu durumu yaratan binaların arttığı günümüz metropoliten kentlerinin tasarımında, insanın yürüme hızına göre planlama yapılmamaktadır. Kentin planı, sokakları otomobille deneyimlemeye izin vermektedir. David Harvey, metropoliten

yapılanma biçiminde otomobil olmadan normal bir hayat sürebilmenin olanaksız hâle geldiğini, bir lüksten ihtiyaç yaratıldığını düşünmektedir (2009, s. 245).

İstanbul'da mevcut kent yapılanmasına son yirmi yılda eklenen yüksek binalar, Mecidiyeköy-Levent-Maslak hattı sayılmazsa, çoğunlukla Ataşehir gibi kentin yapılanmaya 2000'lerde başlayan bölgelerine inşa edilmekte, bunun paralelinde de toplu ulaşım ağı gibi altyapı hizmetlerinde yetersizlikler gözlenmektedir. Geniş aralıklarla hizmet veren otobüsler ve minibüslerle ulaşımın sağlandığı bu bölgeler, buralarda yaşayanları otomobil kullanmaya mecbur etmektedir:

Ataşehir'de oturacaksan araban olmalı. Ya ticari taksiye bineceksin ya da araban olacak. Başka türlü [buraya] gelmenin imkânı yok. Otobüs vs. var ama, hadi bir yere gidiyorum dediğinde araban yoksa metro şu an yok mesela kapımızın önünden geçen vs. Mecburen belli bir gelir seviyesinin üstünde olman gerekiyor. Bölgenin böyle bir durumu söz konusu (Fatih⁶, Sarissa Rezidans, 15. kat).

Özellikle Ataşehir bölgesindeki görüşmecilere ulaşmak, araştırmacı olarak benim için de bir hayli zor oldu. Seyrek toplu ulaşım araçlarının güzergâhlarının da uzun olması, Karaköy'den Ataşehir'e yaklaşık iki saat süren bir yolculuğu gerektirdi. Her seferinde farklı ulaşım araçlarını kullanarak yaptığım ziyaretlerde, yaya olarak hareket edebilmemin neredeyse imkânsız olduğunu fark ettim. Etrafı çevre yollarıyla örülü binalar, yaya olarak benim için hem çok yakın hem de çok uzaktı. Yakındı, çünkü yalnızca birkaç blok ötede yer alıyordu; uzaktı, çünkü her binanın etrafını saran otoyollar tarafından kuşatılmıştı⁷. Dolmuşla yaptığım bir yolculuğun sonunda çevreyolunun kenarında indirildiğimde aydınlatmanın da yetersiz olduğu yollarda, yanımdan hızla geçen araçların rüzgârı ve tehlikesiyle ilerlemek zorunda kaldım. Örneğin, Ataşehir'de bulunan Andromeda Residence'a aynı saatlerde özel otomobile gittiğimde, Üsküdar'dan yalnızca on - on beş dakikada erişebilirken, otobüsle bu yolculuğun bir saate kadar uzayabildiğine tanık oldum. Binalar arasında yaptığım gezintilerde sokaklarda çok az kişiye rastladım. Görüşme yapmak için gittiğim Levent

bölgesinde devam eden inşaatların gürültüsü, tozu ve koşturmacası, insanların yürümesine izin vermezken Ataşehir’de, yürüyen insanların soluklanabileceği, dinlenip sohbet edebileceği ve bölgeyle etkileşime geçebileceği bakkal, park gibi unsurların olmaması, sokakların çok geniş tasarlanması ve sitelerin sokağa kapalı yapısı, bu durumun tetikleyicileri olarak okunabilmektedir.

Bu tip binalarda yaşayanların otomobil kullanımı, bir kısırdöngü olarak değerlendirilebilmektedir. Toplu ulaşım ağı zayıflığından dolayı otomobile ihtiyaç duyanlar olduğu gibi, otomobili olduğu için bu tür yapıların sağladığı otoparkı bir avantaj olarak değerlendirip, burada yaşayanlar da bulunmaktadır: “Arabam var ve park yeriyle ilgili hep bir sıkıntı oluyordu İstanbul’da. Dolayısıyla park yerinin olması önemli bir şeydi” (Ahmet). Bir başka görüşmeci de bu görüşü desteklemektedir: “Kapalı otoparkının olması, spor salonunun olması, ... Bunların hepsi benim ihtiyaç duyduğum şeyler. Benim gibi ihtiyaç duyan insanların da hepsi zaten bu tür yerlerde yaşıyor” (Fatih).

Kendine ait bir otomobili olmayan görüşmeci ise yaşadığı durumun tuhaf olduğunu dile getirmektedir. Toplu ulaşım araçlarını kullandığını, ancak araçlara erişim kolay olmadığı için güçlük çektiğini söyleyen görüşmeci, bu durumun yaşadığı ortamın atmosferine tezat yarattığına değinmektedir: “Yürüyorum, yürüyorum ta otobüse bineceğim. Aslında benim için komik bir hayat. Gidiyorum otobüse binmeye. O ne yani? Burada oturuyorsan özel şoförle gideceksin” (Derya⁸, MetroCity, 8. kat). Görüşmecinin “burada oturuyorsan” diyerek dile getirdiği durum, binanın yalnızca bina olmadığına aynı zamanda bir yaşam tarzı biçtiğine işaret eder. Bu yaşam tarzının gerektirdiği tüketim pratiklerinin dışına çıkmak, oturulan evle sahip olunduğuna kanaat getirilen statünün gereklerini yerine getirmemekle eş tutulmaktadır.

Ataşehir’de oturan İlker⁹ ise özel otomobili zorunlu kılan bu yerleşim biçiminin Ataşehir’e “herkesin” ulaşmasının önünü kestiğini, bu yüzden de yaşadığı yerin “kurtarılmış bölge” olarak kalmasına zemin hazırladığını düşünmektedir (Andromeda

Residence, 22. kat). Ayrıca otobüslerin sayısı artarsa, o bölgede hava kirliliğinin de artacağını sözlerine eklemektedir. Ancak 990 dairenin bir arada olduğu bir rezidansta yaşayanların sahip olduğu otomobil sayısının yaratacağı hava kirliliğini ve bu durumun trafikte uzun süre geçirmeye sebebiyet vermesini dikkate almamaktadır. Bu bakış açısı, *kendine benzer* insanlarla bir arada yaşamının araçlarından biri olarak otomobil sahipliğini görmekle ilişkilendirilebilmektedir. Kentin farklı sosyo-ekonomik gruplarının erişimine ulaşım olanaklarının kısıtlanması yoluyla ket vurmak, benzer gelir gruplarını kendi içerisine kapatırken, kentteki hareketliliği de büyük ölçüde kısıtlamaktadır.

Sokak ve mahalle: İzole edilmiş adacıklar

Aragon, *Kibar Semtler* romanında “[v]e sonra yine zenginlerin kenti başlar, yaşamayan sokakları, hep temiz, hep beyaz, hep birbirini andıran ve uzayıp giden sokaklarıyla...” (1986, s. 197) demektedir. Yaşamaz, çünkü sokakta hayat yoktur; temizdir, çünkü kimse sokağa çıkmaz, çıkmak için bir nedeni yoktur ve dolayısıyla kirlenmesi olanaksızdır; hep birbirini andırır, çünkü onları birbirinden ayırt edecek kent öğelerine sahip değildir. Bir el tarafından sokağa yazılan “[s]okaklardaki düzen kafalarda düzensizlik yaratıyor” (de Certeau ve Giard, 2009, s. 178) sözü, Aragon’un romanında yaptığı tasviri hatırlatmaktadır: Rasyonel planlama anlayışıyla bir örnek çizilen sokakların, sokak ve kent deneyimini kısırlaştırdığını ve kent unsurlarını bu şekilde *kurmanın* gündelik hayat deneyimini yerle bir ettiğini...

Yolun, iletişime geçmenin bir önkoşulu olduğunu savunan Paquot (2011, s. 9), sokağın günümüzde kente dair hangi gerçekleri karşıladığını anlamaya çalışırken, *sokak* diye çevrilen İtalyanca *via* kelimesinin *getirmek, rehberlik etmek* anlamlarına gelen bir terimden türemiş olmasından hareketle bu hattın (sokağın) bizi bir yerlere vardırıldığını iddia etmektedir. Sokağın evle kurduğu düzleme de değinen Paquot, sokağın dar olduğu ölçüde evin bir avlusu ya da uzantısı olarak değerlendirilebileceğini, bu haliyle

de insanların orada kayıtsızca dolaşabildiğini ve kendini evinde hissedebildiğini belirtmektedir (2011, s. 14).¹⁰

Yüksek yapılarla çevrili bölgelerde, sokakların insan dışı bir varlık için tasarlandığı izlenimi vardır. İnsanın kendini yabancı, garip ve zavallı hissetmesine sebep olan, mevcudiyetiyle beden üstünde baskı yaratan bu tür sokaklar, birbirinin benzeri yapılarla çevrildiğinde sokaktakiler üzerinde daha güçlü bir etki yapmaktadır. Kentsel dekoru, kentin konforunu ve karayollarındaki cana yakınlığı kısırlaştırılan bu durum (Paquot, 2011, s. 21-22), kentlinin yaşadığı bölgeyle kurduğu diyalogu kesintiye uğratarak, muhitine ve kentine yabancılaşmasına sebep olmaktadır.

Sennett (2010), günümüz kentlerinde yaşanan bölgeden yalıtılmanın, yüksek binalar içerisinde yaşayan insanların kendilerini dışarıdan soyutlaması ve otomobil içindeki insanların sokaktan kopması yoluyla gerçekleştiğini belirtmektedir. Otomobil sürücüsünün aksine dünya karşısında çırılçıplak olan yürüyüşçünün kendini eylemlerinden sorumlu hisseceği, insan düzeyinde olduğu için de en basit değerleri bile unutmasının zor olduğunu düşünen David le Breton, yürüyüşün, dünyanın uçsuz bucaksızlığını bedeninin oranlarına indirgediğini savunmaktadır (2007, s. 19-27). Ancak, büyük kentlerde “[h]areketliliğin şehirselliği arabada geç[tiğinden]” (Paquot, 2011, s. 91), insanın yaşadığı bölgeye temas etmesi bir hayli güçleşmektedir. Bu da Lefebvre’in (2013, s. 22-23) işaret ettiği gibi, sokağın bilgilendirici, sembolik ve oyun fonksiyonlarını ortadan kaldırmaktadır. İçinde bulunduğu ortamla arasına strüktürel yapısıyla bir set çeken yüksek binalar, sokakta devam eden hayata katılımı da güçleştirmektedir. Ayrıca kent mekânının muğlak yapısı dolayısıyla yabancılarla karşılaşma sürprizini her daim saklı tutma özelliğinin bu tür yerleşmelerle kaybolması, kentteki tehlikenin ortadan kaldırıldığı iddiasıyla karmaşayı izole etmekte ve kent, farklılıkların karşılaşma mekânı olmaktan uzaklaşmaktadır (Demirtaş vd., 1996, s. 41). Buna rağmen konut projeleri, gelecekteki sakinlerini çağıran reklam metinlerinde ihtiyaç duyabilecekleri “her şeyin” sağlandığını öne sürmektedirler. İstanbul’un ritmini tutmayı vaad ederken,¹¹

İstanbul'un sokaklarından, Sultanahmet'in çinilerinden, Boğaz'da gün doğumunun renginden, kentin silüetinden ilham aldıklarını¹² da eklemektedirler.

İstanbul'un merkezinde yer alan MetroCity'de ikamet eden Derya, sokakta cereyan eden olaylardan ancak sosyal medya aracılığıyla haberdar olabildiğinden yakınmaktadır. Bu yakınma, sokağın sürpriz yanının kaybına da işaret etmektedir: "Gezi olayları sırasında, mesela anneler Teşvikiye'de bombalanıyorlar, biz koku bile almadık evde. O anları yaşamadık, görmedik. Twitter'ım olmasa, Facebook'um olmasa, annelerle hep birlikte oraya gitmesek hiçbir şey olmamış gibi... Tamamen izole bir dünyada yaşıyorsun" (Derya).

Sokağın kendisine yüklenen anlamlardan uzaklaşması, beraberinde mahalle kavramında yansımalarını bulmaktadır. Kendini, geri kalan kentsel bölgelerden net bir şekilde ayıran ve bu sınırlar içerisinde yaşayanların güvende hissettiği bir alan oluşturan (Thorns, 2010, s. 113) mahalle, yüksek yapıların egemenliğindeki bölgelerde uzam değiştirdiği gibi çoğunlukla da yok olmaktadır. Mahallenin *kaldırım, sokak* gibi öğeleri yerlerini bu tip binalarda *asansör, havuz, resepsiyon* ve *koridor* almaktadır. Onlarca –ve bazen yüzlerce- dairenin dikey doğrultuda konumlandığı bu yapılarda, aşına olunan birine ya da tanıdığı nadiren rastlanmaktadır: "Komşularla [iletişim] sıfır neredeyse. Asansörde görünce günaydın, iyi akşamlar demek kadar. Bina yönetimiyle ya da güvenlik görevlileriyle de aynı şekilde sosyal bir ilişkimiz yok" (Ahmet). Ahmet'in görüşünü Hasan ve Burak da desteklemektedir:

Mesela burada hiçbir komşuyu tanımıyorum. Katta kimseyi görmedim şimdiye kadar. Üç dört kez karşılaşmışımdır. Kimse kimseye takılmıyor. Yalnız gibiyiz. Ama o da hoşuma gidiyor. Yalnızlık ve anonim olma durumu. Kimse kimseye bakmıyor, kimse kimseyle ilgilenmiyor (Burak¹³, Levent Loft, 10. kat).

Şurada gösterdiğim yerde mahalle var bir tane.¹⁴ Burada belki Ataşehir yapılmadan, Ağaoğlu yapılmadan önceki yapı tarzı belki o tarzdı. Mesela oranın sokaklarına girdiğin zaman daha farklı şeyler görüyorsun. İnsanlar

kapı önlerinde oturuyorlar, sohbet ediyorlar falan. Burada hiçkimse kimseyi tanımaz (Hasan).

Burada çizilen çerçeve, akla Ballard'ın (2012, s. 23) *Gökdelen* romanının ana kahramanı Laing'in penceresinden gökdelenlerin olduğu bölgeye günlerce bakıp hiç insan göremediğini fark ettiğinde düşündüklerini getirmektedir: Bu tip yapıların "insanlara göre değil insanların yokluğuna göre tasarlanmış" olduğunu...

Dumankaya İkon'da yaşayan bir görüşmeci de, diğer dairelerin pek çoğunun genelev olarak kullanıldığına tanık olduğunu, bu yüzden de hiçbiriyle temasının olmadığını ve bunun avantaja dönüştüğünü ifade etmiştir: "Gece 3'te piyano-gitar çalıyorum; kimsenin bir şey dediği yok. Öyle bir güzelliği var" (Erkan,¹⁵ Dumankaya İkon, 39. kat).

Yapılan görüşmelerde, üç kişinin (Gönül, Can, Burak) yaşadığı yeri ev-ofis olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu durum, Gönül için komşularıyla ilişkisini belli bir düzeyde tutmayı gerektirmiştir:

Bazı komşularım gereksiz samimi oluyor. Asansörde filan karşılaşıyoruz. O sırada lafa tutuyorlar. ... Çok fazla sevmiyorum açıkçası. Bir de işyeri olarak kullandığım için, önceliğim o olduğu için, çok fazla bir samimiyet gelişsin istemiyorum. Perde koyuyorum belki de direkt. Bir sıkıntı var mı? Yok. Ama "merhaba", "merhaba" da kalsa benim için her zaman daha avantajlı olur. Çünkü çat kapı, diyelim ki burada hasta varken elinde pastayla, kurabiyeyle bir komşunun gelmesini istemem. O yüzden belli standartlarda koruyoruz onu. Şimdiye kadar bir sıkıntı olmadı (Gönül¹⁶, Maritza, 12. kat).

Aynı durumdaki bir diğer görüşmeci ise, çoğu ofis olarak kullanılan binada komşuluk ilişkisi geliştirmek istediğini, ancak bunun pek de mümkün olmadığını belirtmiştir: "Komşuluk ilişkilerini burada çalışanlarla kurmaya çalışıyorum. 2 yıl oldu burada. Bir kere yandaki dairenin kapısını çaldım. Bir kere de o bana ofisin ne kadar cıvıl cıvıl olduğunu söyledi. Bir kahve içti gitti" (Can¹⁷, Uphill Tower, 25. kat).

Mahallenin, farklı sosyo-ekonomik yapıdaki hanelerin aynı uzamda bir araya gelebilmesine izin veren dokusu, rezidans tipi binaların olduğu bölgelerde benzer gelir düzeyine sahip insanların aynı ortamı paylaşmasına evrilmektedir. Bu durum, bölgenin coğrafi yapısı, mimari dokusu ya da kentin sunabileceği farklı olanaklardan ziyade “statüsüne uygun” olduğu için böyle binalarda yaşamının tercih edilmesini beraberinde getirmektedir. Erving Goffman’ın, gündelik hayattaki benlik sunumunda büründüğümüz rollere yönelik anlatısıyla uyumlu olan durum, iş hayatı başta olmak üzere sosyal çevresinde etkili bir görüntü sunabilmek için geliştirilmesi gereken rollerden (Goffman, 2009) birinin de bu tip binalarda oturmaktan keyif almak olduğunu hatırlatmaktadır:

[Buranın] ... sosyal statüm itibarıyla uygun bir yer olduğunu düşünüyorum. Yerleşim çok düzenli. Bütün her şeye çok rahat ulaşmanız mümkün burada. Aradığınız her şey burada. Süpermarketler, arabamı rahat park edebiliyorum. Kapalı bir garajımız var yedi katlı. Arabamızı dahi kapıdan alıp yıkayıp teslim ediyorlar. Bir de tabii binanın *concierge*¹⁸ hizmetleri çok gelişmiş. Onun da etkisi var. ... benim de meslek itibarıyla oturabileceğim belli yerler var. Çünkü bir bankanın bölge müdürüyüm. Gidip de aşağıdaki mahallede oturamam. Neden? Güvenlik, otoparkı, biraz önce saydığım şeylere ulaşma ihtimalim çok sınırlı (Hasan).

Yapılan görüşmelerde, kentin yoksul mahalleleriyle on beşinci kattan seyirlik bir karşılaşmanın bile “rahatsız edici” olarak değerlendirildiği bir mahalle algısının ortaya çıktığını söylemek mümkündür:

Şimdi içeri giriyorsunuz, şaşımalı bir giriş. Asansöre biniyorsunuz, yukarı çıkıyorsunuz çok güzel bir eviniz. Camı bir açıyorsunuz aşağıda gecekondular, çöplük vs. ... Ben istemem. ... Aslan yattığı yerden belli olur. ... Aşağı baktığınızda pırıl pırıl bir cadde, pırıl pırıl evler gördüğünüz zaman tabii ki ayrı keyif alırsınız. Aşağıda kötü manzaralar gördüğünüzde bu sizi de etkiler, sizin psikolojiniz de bozulur. Yani aşağıda, elinde arabalarla gezen Çingeneler görürseniz, bilmem neler görürseniz sizin psikolojiniz de otomatikman bozulmayacak mı? Yağmur yağıyor aşağıda millet... Üzüleceksin. Senin enerjini de kötü etkileyecek. Ama aşağı baktığında pırıl pırıl cadde, pırıl pırıl insanlar gördüğün zaman

bu senin psikolojini de o yönde etkileyecektir. Beni etkiliyor en azından (Fatih).

Yaşadığı sitede bir tekel bayii de işleten Fatih, diğer komşularıyla *inşa etmeye* çalıştığı mahallesini betimlerken: “Genelde karı-koca çalışıyorlar. Çok kültürlü, eğitim seviyesi yüksek, kaliteli insanların bulunduğu bir yer. Kaliteli insanların içinde oturmaktan da keyif alıyorum” diyerek bölgenin sosyo-ekonomik yapısına da gönderme yapmaktadır. Sıraladığı özelliklere sahip olamayanların burada yaşayamayacağını da sözlerine eklemektedir: “Herkesin oturabilmesi gerekir ama bir yandan da belirli bir seviyenin üzerindeki insanları bölgeye topluyor” derken bu durumdan şikâyetçi olmadığı izlenimi de vermekte ve durumu “doğal seçim” olarak değerlendirmektedir. Bu görüntünün, yaşadıkları binalarda pazarlama stratejisi olarak öne çıkarılan *güvenlik* algısıyla çelişmesi de, bu tür karşılaşmaların tercih edilmemesinde önemli bir etkidir: “Kişisel olarak yaşadığım yerin o tarz varoş bir yere bakmasını istemezdim. Neden dersiniz? Belki de bilinçaltımdaki güven duygusundan ötürü. Kendimi güvende hissetmezdim” (Gönül). Ahmet de “çok güzel görüntü vermeyen sokaklardan geçiyorsunuz” diyerek kent yoksullarını *manzarayı bozanlar* olarak değerlendirmektedir. Görüşmelerde kent yoksulları, seyirlik düzeyde de olsa karşılaşmanın istenmediği, güvenlik algısını tehdit eden ve belli statüde olan insanlar arasında yeri olmayanlar olarak değerlendirilmektedir. Yalnızca bir görüşmeci manzarasının Gültepe taraflarındaki gecekondu mahallelerini görmesinden hoşnut olduğunu dile getirirken, bu durumu kentin “gerçeklerinin” (görsel yolla) deneyimlenmesi olarak tanımlamakta, yaşadığı memnuniyeti dile getirirken ötekileştirici bir dil kullanmaktan geri durmamaktadır: “[Binanın] özellikle öbür tarafı varoşa açılıyor. Varoş ve alâkasız bir şekilde, yani bağlamdan kopmuş. O benim hoşuma gidiyor. ... o da bir gerçek. Estetik olarak, şehir planlaması açısından son derece yanlış ama... İstanbul’u çok daha dibinde yaşıyorsun gibi geliyor” (Burak).

Görüşmelerde ortaya çıkan mahalle tahayyülü, sosyo-ekonomik açıdan birbirine benzeyenlerin bir arada yaşaması yönündedir. Yaşadıkları bölgede karşılaşabilecekleri yoksulları görmeye bile tahammülü olmayan görüşmeciler, kendi talep ve arzuları yönünde bir mahalle ve kent yerleşiminin de işaretlerini vermektedirler. Kentte kamplaşmayı körükleyen bu anlatılar, kentin gelir dağılımı üzerinden planlanmasını, “doğal” bir durum olarak değerlendirmekte, belli bir gelir seviyesinde olanların kentin coğrafi yayılımını kontrol edebileceğini, *kentin ötekilerini* yalnızca isterse görebileceğini dile getirmektedir.

Sunulan çerçevede, Ataşehir’de yapılan görüşme esnasında söze karışan bir kişinin, “[m]ahalle kavramı vardır ya önceden, o bitti!” saptamasına yaklaşıldığı görülmektedir. Çocukluklarını bir mahalle ortamında geçiren ve o ortamda samimi ilişkiler geliştiren görüşmeciler mahalle kavramını, oradaki yaşama biçimini ve ilişkileri tecrübe etmişlerdir. Yüksek yapıların bu yalnızlaştıran yönünü, yarattığı “anonimliği” sevdiğini belirten Burak, bunu belirtirken çocukluğunun geçtiği mahalle ortamına da değinmeden edememiştir: “Cici annem dediğim bir kadın vardı, bir nevi o bana bakardı anneanne gibi, yani sahte anneanne. Onun oğulları vardı beş tane. Bol iletişimi olan bir dönemdi” (Burak). Ahmet, “12 yaşına kadar normal apartmanda, mahallede yaşadım. Sokakta oynuyorduk. Mahalleden arkadaşlarım vardı. Komşuların çocukları geliyordu, ben gidiyordum. Normal, daha sıcak ilişkiler oluyordu” derken, yüksek yapıları sevdiğini belirten Can’ın da çocukluğunun geçtiği mahalleyi anlatırken gözleri ışıltıdır.¹⁹ Ancak bu anlatılarda mahalle, daha nostaljik düzeyde değerlendirilmekte, görüşmecilerin bir kısmı ev-ofis olarak kullandıklarını evlerini müşterilerini memnun etmek için böyle bir yerden seçerken, bir kısmı da statüsü gereği bu tür binalarda yaşamayı tercih etmektedirler.

Görüşmelerde öne çıkan saptamalardan biri de, görüşmecilerin yüksek binalarda yaşamaya başlamalarının öncesinde komşuluk ve mahalle ortamından uzaklaştıklarıdır:

İstanbul zaten bu tip bir yer... [Burada yaşamaya başladığımda] yabancılik çekmedim, garip hissetmedim. Zaten biz alışmışız böyle bir duruma. 80'ler, 90'lar, 2000'ler, 2010'lar... Biz buna alışarak gelmişiz. Ben garip hissetmedim. Hatta bilakis insanlarla çok fazla içli dışlı olmamak beni bozmadı (Derya).

“Anıların dev belleği”nden iz bırakılmayan dört duvarlara: Ev

Konut ile sosyal birimin birleşimini temsil eden sosyo-mekânsal bir sistem olan ev (Mallet'ten aktaran Gülmez ve Uraz, 2010), içinde yaşayanların dokunuşlarıyla bir kimlik kazanmaktadır. Konutların *eve* çevrilmesi, yer ve kimlik bilinci yaratmayla ilişkilidir; “Duvarlara resimler asma, renkleri seçme, bahçeyi düzenleme gibi hareketlerin hepsi konutu çevredekilerden farklılaştırmaya ve bunun ‘bizim’ yerimiz veya ‘benim’ yerim olduğunu göstermeye” yaramaktadır (de Certeau ve Giard, 2009, s. 176). Benjamin *içmekân* kavramından hareketle, bireyin içinde yaşadığı ortamda bıraktığı izleri, bir mekânda yaşamının kaçınılmaz sonucu olarak görmektedir (2011, s. 98). Bir yerde yaşamak, orayı kendinden izler bırakarak dönüştürmeyi, anılar biriktirmeyi, mekânla bir bağ geliştirmeyi de kaçınılmaz kılmaktadır. İnsanın evreni, acunu (Bachelard, 2008), “mahfazası” (Benjamin, 2011, s. 98) ve içine çekilmek için yanıp tutuşulan yuva (de Certeau ve Giard, 2009, s. 175) olarak tasvir edilen ev, küreselleşmeyle tarihselliğinden arınıp, herhangi bir zaman ve mekâna ait olmayan ve dünyanın her coğrafyası için “evrensel” bir doğruya dönüşmekte (Öncü, 2005, s. 92), zaman ve mekân mefhumundan uzaklaşarak, alışlagelen hissiyatından farklılaşmaktadır. Görüşmelerde evlerin çok fazla kişiselleştirilmediği, olabildiğince sade bir şekilde yerleştirildiği gözlenmiştir. Burada yaşayanların, dairelerini çoğunlukla evle otel arasında bir çizgide tanımladıkları görülmüştür. Orayı bir ev olarak gördüğünü belirten bir görüşmeci ise, evi, daha hareketli (*mobile*) bir eksen de değerlendirildiği için bu dairenin kendi tasavvurundaki ev algısına uygun olduğunu belirtmektedir: “Ev gibi hissediyorum. Kimliksizliği yersiz-yurtsuzluğu seviyorum ben.

Diğer türlü ev hissinin illüzyon olduğunu düşünüyorum. Çünkü zaten dünyada da otelde yaşıyor gibiyiz. Her an çekip gidebiliriz” (Burak).

Dairelerini ev-ofis olarak kullananlar, yeni kapitalizm ve küreselleşmenin esnekliğini belirgin bir şekilde deneyimlerken (Baydar, 2012), çalışma zamanını ve boş zamanı birbirinden ayırmakta zorlanmakta ve bu da alışlagelen ev hissiyatını değiştirmektedir. Gökçe Baydar, *Evden Çalışanların Gündelik Yaşam Pratikleri* adlı araştırmasında, bazı görüşmecilerin bu çalışma biçiminde, işe disipline olmakta zorluk çektiğini ortaya koymaktadır. Görüşmeciler, ev ve iş dinamiklerini bir arada yaşamamanın sıkıntılı yönüne işaret etmektedirler (A.g.e., 2012). Dairesini ev-ofis olarak kullanan Gönül, yaşadığı yeri ev olarak hissedemediğini, işyeri gibi gördüğünü belirtmektedir. Neoliberal politikaların işi esnekleştirmesinin bir sonucu olarak farklı tezahürlerde karşımıza çıkan evde, Gönül, kendisini komşularıyla arasına mesafe koymak zorunda hissetmektedir. İçeride hastası varken pasta-börekle gelebilecek komşusunun, evdeki işyeri algısını sarsabileceğine ve çalışma ciddiyetine zarar verebileceğine ilişkin endişesi, onu bu tutumu geliştirmeye itmektedir.

Bir başka görüşmeci, ev kavramına fazla anlam yüklediğini (ve belki de bu yüzden) içinde yaşadığı daireyi eve daha yakın gördüğünü belirtmiştir: “Çok ağır manalar yüklemiyorum ev mefhumuna. Benim içinde olduğum kapalı alan diyelim çok basitçe. O izolasyonu sağlayan alan. Dışarıdan istediğimi aldığım, istediğimi almadığım, istediğim zaman çıktığım ve istediğim zaman yalnız kaldığım yer sonuçta” (Ahmet).

Yaşadığı yeri otel gibi değerlendiren görüşmecilerden Fatih, değerlendirmesini, binanın sağladığı olanaklara bağlayarak açıklamaktadır:

Kesinlikle otele yakın görüyorum. Zaten bu yüzden insanlar rezidansı tercih ediyor bence. Bekâr insanlar için normal bir eve sahip olmak zor. Bakımı, temizliği, osu busu... Ama bunlar bir taraftan sağlanıyor olduğu için bizler otel yapılı yerleri tercih ediyoruz. ... Ne bileyim içeri girişte

misafirlerin geldiğinde resepsiyonun olması... Çok daha havalı, çok daha güzel değil mi? (Fatih).

Rezidans tarzındaki binaların, gün içerisinde evde karşılaşılabilecek teknik sorunlara cevap veren bir hizmet anlayışıyla yönetilmesi; ev kiralarının, aidat ve faturaların büyük bir kısmını (bazı binalarda tamamını) da kapsayacak şekilde düzenlenmesi, bu binaları otele yakın kılmaktadır. Bazı binaların *concierge* hizmeti sunması da otel hissini yerleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Aynı görüşmecinin (Fatih), evlenince bu tür yapılarda oturmak istemediğini de belirtmekte fayda vardır. Erkan ise otelde yaşamayı istediğini, çünkü iş bulabildiği herhangi bir ülke ve şehirde kolaylıkla yaşayabileceğini belirtmektedir: “Otelde yaşamak çok mantıklı olabilir. Bir bavulda bilgisayar, diğerinde yeteri kadar eşya olabilir”.

Sonuç

Rezidans tipi yüksek binalarda oturan kişilerin gündelik pratiklerini, evlerini, sokaklarını, mahalle ve kentlerini nasıl deneyimlediklerini anlamak üzere başladığım çalışmada, bir genelleme yapmaktansa mikro ölçekte bazı saptamalarda bulunmak daha uygun olacaktır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, mahalle kavramının içinin boşalması, yalnızca yüksek binaların belirmesiyle açıklanabilecek bir durum değildir. Farklı pek çok dinamiği içinde barındıran mahallenin, son on yıllarda kentin dokusundaki değişimin de etkisiyle büyük bir çözülmeye uğradığı söylenebilir. Yüksek binalarda dairelerin daha içe dönük bir şekilde tasarlanması, eve giriş-çıkışlarda dahi karşılaşmaya olanak tanımazken, komşuluk ilişkilerinin zayıflamasında fiziksel yapı tek etken değildir. Görüşmecilerin daha önce yaşadıkları standart apartman dairelerinde de benzer bir ilişki biçimi içerisinde oldukları görülmektedir. Ancak çok

daha geriye gidilip 1970-80'li yıllara uzanıldığında, mahalle ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu öğrenilmiştir.

Binaların yüksekliği, yüksekte oturmayı/yaşamayı öne çıkaran formu, tercih edilmelerinin biricik sebebi değildir. Burada yaşayanların, taşınmanın zorunlu pratiklerini (elektrik, su, doğalgaz, internet hizmetlerinin açılması gibi) yerine getirmek, yaşamaya başlayınca karşılaşılan teknik sorunlar ve rutin sorumluluklarla (faturaların takibi ve ödenmesi gibi) ilgilenmek gibi işlerden muaf olmaları; otopark, spor salonu, yüzme havuzu, alışveriş merkezi, restoran ve diğer hizmetlerin karşılanabileceği mekânlarla iç içeliği, bu tip yapıları tercih etmelerinde önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, resepsiyon (ya da *concierge*) hizmetinin olması, dairesini ev-ofis olarak kullananlar için sekreteryazı vazifesi gördüğünden başka bir ihtiyaca da cevap vermektedir.

Kentin merkezi bölgelerinde yer almayan yüksek binaların yoğun olduğu bölgelerde yaşamının, otomobil sahipliğini bir zorunluluk haline getirdiği dikkatlerden kaçmamalıdır. Özellikle kentin yeni oluşturulan merkezlerinde uzayan bu yapılar, zayıf toplu ulaşım ağına sahip bölgelerdedir. Bahsedilen durum, kentin *ötekileriyle* (sosyo-ekonomik olarak daha zayıf olanlar, kentin periferisinde oturanlar ve bu bölgelere toplu ulaşım ağını kullanarak ulaşamayanlar, pencereden görüldüğünde bile rahatsız edici bulunanlar, rezidans tipi binaların sunduğu güvenliği delebileceği hissi verenlerle) karşılaşma olasılığını düşürdüğü için bir avantaj olarak görülmektedir. Bu noktada, büyük kentsel dönüşüm faaliyetleri sonrasında inşa edilen binaların yükseldikçe kazandığı manzaranın, kentin periferisine nakledilenleri görmeme ihtimalini düşürdüğünü de hatırlatmak gerekmektedir. İstanbul'da otomobil sahipliğinin ciddi bir bütçe gerektirmesi, bu muhitlerde farklı sosyo-ekonomik kesimden insanların barınmasına doğal bir set çekmekte, beraberinde bir tür yapısal gettolaşmayı getirmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi, otomobil sahipliğiyle bu tip binalarla

çevrili bölgede yaşama ilişkisi bir kısırdöngüye dönüşmektedir. Binaların sunduğu otopark olanağı, otomobil sahipliğini de körüklemektedir.

Yüksek binaların, alışlagelmiş ev mefhumunu belli bir süreliğine de olsa değişikliğe uğrattığını söylemek mümkündür. Görüşmecilerin çizdiği ev imgesi, evin kök salmaya eğilimli geleneksel dokusunu ciddi bir bozulmaya uğratmaktadır. Görüşmeciler evi daha hareketli (*mobile*) bir şekilde konumlandırırken, birçoğu çocuk sahibi olduğunda ya da evlendiğinde buralarda oturmayı uygun bulmadığını belirtmektedir. Bu yüzden de bu tip binalarda yaşamının, *eve* yüklenen anlamı köklü bir dönüşüme uğrattığını iddia etmek yerine, evlendikten ya da çocuk sahibi olduktan sonra yaşanacak *asıl eve* taşınana dek geçiş işlevi gördüğünü söylemek daha uygun olacaktır.

Kaynakça

- Alkan, A. (2014). *Metropolitan yerleşim sorunları* dersi. 3 Haziran 2014
- Aragon, L. (1980). *Paris peasant*. S. W. Taylor (Çev.). Londra: Pan Books.
- Aragon, L. (1986). *Kibar semtler*. R. Hakmen ve A. Tokatlı (Çev.). İstanbul: Can Yayınları
- Atasü, E. (2002). *Toz*. Semih Gümüş (Der.), içinde, *Beyoğlu öyküleri*. İstanbul: Adam Yayıncılık
- Atkinson, R. ve Flint, J. (2001). Accessing hidden and hard-to-reach populations: Snowball research strategies. *Social Research Update*. 28(1), 93-108.
- Bachelard, G. (2008). *Uzamanın poetikası*. D. Körpe (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Ballard, J. G. (2012). *Gökdelen*. D. Körpe (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık
- Baydar, G. (2012). Evden çalışanların gündelik yaşam pratikleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 35, 61-79
- Bartu-Candan, A. ve Kolluoğlu, C. (2010). 2000'ler İstanbul'unda mekân siyaseti. Çağlar Keyder (Der.), içinde, *Küreselleşen İstanbul'da ekonomi* (s. 53-61). İstanbul: Osmanlı

Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi

Bektaş, L. (2014). Flanörün Cadde-i Kebir gezintisi: Beyoğlu'nun mazesine Walter Benjamin'le bakmak. *MomentDergi*. 1(2), 296-311

Benjamin, W. (2011). *Pasajlar*. A. Cemal (Çev.). İstanbul: YKY

Bennett, A. (2013). *Kültür ve gündelik hayat*. N. Tokdoğan vd. (Çev.). İstanbul: Phoenix Yayınları

Berger, P. ve Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Londra: Anchor Publisher

Berk, İ. (1996). *Pera*. (2. Basım). İstanbul: Adam Yayınları

Berman, M. (2011). *Katı olan her şey buharlaşıyor*. (14. Basım). B. Peker ve Ü. Altuğ (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları

Bora, T. (2009). Fatih'in İstanbul'u siyasi islamın "alternatif küresel şehir" hayalleri. Çağlar Keyder (Ed.), içinde, *İstanbul küresel ile yerel arasında* (s. 60-77). İstanbul: Metis Yayınları,

de Certeau, M. (2008). *Gündelik hayatın keşfi-I. eylem, uygulama, üretim sanatları*. L. A. Özcan (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

de Certeau, M. ve Giard, L. (2009). İki arada. *Gündelik hayatın keşfi-II. konut, mutfak işleri*. Michel de Certeau, Luce Giard, Pierre Mayol (Der.), içinde, Ç. Eroğlu. ve E. Özcan (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları

Demirtaş, S., Diken, B. ve Gözaydın, İ. B. (1996). Mekân ve ötekiler. *Defter*, 36. 39-44.

Emerson, R. M., Fretz, R. L. ve Shaw, L. L. (2008). *Bütün yönleriyle alan çalışması etnografik alan notları yazımı*. A. E. Koca (Çev.). Ankara: Birleşik Yayınları

Gülmez, N. Ü. ve Uraz, T. U. (2010). Metropolde çeşitlenen hanehalkları ve konut, *itüdergisi*. 9(1). 54-64.

Harvey, D. (2009). *Sosyal adalet ve şehir*. (3. Basım). M. Moralı (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Harvey, D. (2012). *Paris modernitenin başkenti*. B. Kılınçer (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık

- Harvey, D. (2013). *Asi şehirler şehir hakkından kentsel devrime doğru*. A. D. Temiz (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Highmore, B. (2011). *Ordinary lives: Studies in the everyday*. Oxon: Routledge
- Goffman, E. (2009). *Günlük yaşamda benliğin sunumu*. B. Cezar (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Key, E. (2014). Akademisyen Ayşe Çavdar: Kentsel dönüşüm değil bu kentsel yıkım. *Diken*. Erişim: 19 Haziran 2014, <http://www.diken.com.tr/diken-ozel/bunun-adi-kentsel-donusum-degil-kentsel-yikim-2/>
- Kümbetoğlu, B. (2008). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- le Breton, D. (2007). *Yürümeye övgü*. İ. Yerguz (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık
- Lefebvre, H. (2007). *Modern dünyada gündelik hayat*. I. Gürbüz (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Lefebvre, H. (2012). *Gündelik hayatın eleştirisi I.I*. Ergüden (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lefebvre, H. (2013). *Kentsel devrim*. S. Sezer (Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.
- Öncü, A. (2005). "İdealinizdeki ev" mitolojisi kültürel sınırları aşarak İstanbul'a ulaştı. Ayşe Öncü ve Peyra Weyland (Der.), içinde, *Mekân, kültür, iktidar küreselleşen kentlerde yeni kimlikler*. (s. 85-105). İstanbul: İletişim Yayınları
- Paquot, T. (2011). *Şehirselleşen bedenler*. Z. Bengün (Çev.). İstanbul: Everest Yayınları.
- Scheurmann, E. (2008). *Göğü delen adam kabile reisi Tuaivii'nin konuşması*. (6. Basım). L. Tayla (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Sennett, R. (2010). *Kamusal insanın çöküşü*. (3. Basım). A. Yılmaz ve S. Durak (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sennett, R. (2014). *Yabancı sürgün üzerine iki deneme*. T. Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Thorns, D. C. (2010). *Kentlerin dönüşümü*. E. Nal ve H. Nal. (Çev.). İstanbul: CSA Global Publishing

İnternet Kaynakları

Concierge hizmetleri nelerdir? Erişim: 22 Aralık 2014, <http://emlakkulisi.com/concierge-hizmetleri-nelerdir/180931>

Ağaoğlu My Towerland Reklam. Erişim: 20 Aralık 2014, <http://www.youtube.com/watch?v=HTq1bEdx7Ws>

Varyap Meridian Project in Istanbul, Turkey. Erişim: 20 Aralık 2014, http://www.youtube.com/watch?v=eTooZdu__8Q1

Ağaoğlu Andromeda Plus-Reklam. Erişim: 20 Aralık 2014, <http://www.youtube.com/watch?v=tsEhr2AUiJA>

Avrupa Konutları Atakent 3. Erişim: 20 Aralık 2014, <http://www.youtube.com/watch?v=59GayhAX2bA>

Dumankaya Ritim İstanbul Konut Reklamı. Erişim: 20 Aralık 2014, <http://www.youtube.com/watch?v=-zDDLj3cqR0>

---

¹ Sevgili hocalarımdan Gülay Günlük Şenesen'e, beni bu çalışmaya başlamaya cesaretlendirdiği; Gülsüm Depeli'ye, verdiği dönütlerle çalışmayı güçlendirdiği; Ali Murat Vural ve Mehmet Sağnak'a çalışma sürecinde desteklerini esirgemedikleri için teşekkür ederim. Değerli yorumlarıyla metne büyük katkı sağlayan dergi hakemlerine de teşekkürü borç bilirim.

² 49 yaşındaki görüşmeci, bir yıldır Andromeda'da yaşıyor (Görüşme tarihi: 20 Mart 2014). Eşinden ayrı ve çocuğu var. 1+1 stüdyo dairede tek başına yaşıyor. Otomobil sahibi. Bir bankanın bölge müdürü olarak görev yapan Hasan, üniversite mezunu. İşine yakın olması ve sosyal ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılaması (spor salonunun, *concierge* hizmetlerinin olması gibi) burada yaşamasının en temel sebepleri arasında. Buraya yerleşmeden önce İzmir'de Ataşehir'e benzer bir yapılanmanın olduğu Mavişehir'de 17. katta yaşamış.

³ Burada dile getirilmesi önemli olan nokta ise kentlinin de kendine benzer insanlarla bir arada yaşamak yönünde artan bir eğilim içerisine girdiğidir. Yaptığım görüşmelerde, görüşmeciler, kendisiyle benzer statülerde ve gelir seviyesinde insanlarla bir arada olmaktan memnun olduklarını belirtmiş, bu tür yerleşimlerin, kent yoksullarıyla karşılaşma ihtimalini azaltan yapısından memnuniyet duyduklarını dile getirmişlerdir. İlerleyen bölümlerde bu duruma değinilecektir.

⁴ Richard Sennett, ressam Manet'den bahsederken onu bu sözlerle tanımlar.

⁵ 31 yaşındaki Ahmet, üç yıldır Polat Residence'ta yaşıyor (Görüşme tarihi: 31 Ekim 2013). Bekâr. 1+1, 81 metrekare dairede tek başına yaşıyor. Görüntü yönetmeni olarak çalışıyor. Genellikle çalışma saatleri

düzensiz. Otomobil sahibi. Üniversite mezunu. Burada yaşamadan önce İstanbul Etiler’de annesiyle birlikte bir apartman dairesinde yaşamış. Burada yaşamaya karar vermesinde binanın rezidans tipi olması diğer rezidanslar içinde fiyatının daha uygun olması önemli bir etkenmiş. Bina, Mecidiyeköy’de trafiğin yoğun olduğu bir bölgede. Pencerenin yukarı doğru 40-50 dereceyle açıldığı dairede balkon yok.

⁶ 33 yaşındaki Fatih, sekiz aydır Sarissa’da 1+1 dairesinde tek başına yaşıyor (Görüşme tarihi: 30 Ekim 2013). Bekâr. Klasik otomobili var. Bazı kısımları henüz inşaat halinde olan Sarissa’da açtığı tekeli bayii kafeye çevirmiş ve işletmeciliğini yapıyor.

⁷ *Doğa Tarihi’nden* şu cümlelerin akla gelmesi kaçınılmazdır: “On dakikada yürüyeceği yolu yarım saatte geçemeyecekti Doğa. Yine de taksiden inmedi. Adım adım ilerleyen trafikte arka koltuğa oturduğu andan beri gördüğü, ama bir türlü ulaşamadığı evine varmayı bekledi” (Bıçakçı, 2014, s. 68).

⁸ 38 yaşındaki Derya, eşiyile boşanma aşamasında olduğu için iki yıl yaşadığı MetroCity’den yeni ayrılmış (Görüşme tarihi: 2 Ekim 2013). Üniversite mezunu, akademisyen. Sekiz yaşındaki oğluyla Nişantaşı’nda standart bir apartman dairesine taşınmış. MetroCity’de eşi (statü gereği) istediği için yaşadığını belirtmiştir. Eşinin otomobili var. Derya, çalıştığı üniversiteye toplu ulaşım araçlarını kullanarak gidip gelmiş. Bu görüşmeyi dışarıda yapmak durumunda olduğumuz için daha sonra MetroCity’e giderek buranın ulaşım araçlarıyla ilişkisini inceledim. Levent’te, kentnin çok merkezi bir bölgesinde yer alan, alışveriş merkeziyle de bütünleşik olan binadan, metroya geçmek için özel bir giriş bulunuyor. Bu durum, kentnin altyapı hizmetlerinin özel bir kesimin kullanımına sunumuna bir örnek.

⁹ Başka bir çalışma kapsamında görüştüğüm İlker’e, görüşme içeriği bu çalışmaya doğrudan içerik ve katkı sağladığı ulaşım ile ilgili bölümde görüşüne yer verdim (Görüşme tarihi: 20 Mart 2014). 31 yaşında, bekâr. Kendine ait eczanesi var. Bir yıldır yaşadığı Andromeda’yı, uzun saatler çalıştığı işinden döndüğünde yemek yemek, spor yapmak gibi eylemler için zaman kaybetmemek için tercih ettiğini belirtmiştir.

¹⁰ Baron Haussmann’ın, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında Paris’e yeni şeklini verirken otuz metreye varan genişlikte sokaklar yapması, kent sokaklarından insanları uzaklaştırmak istemesinin önemli bir nedenidir. Çağdaş dünyada yürümeyi bir nostalji ya da direniş biçimi olarak yorumlayan David le Breton (2014, s. 14), Haussmann’ın projesinin sokaklarda sürdürülen direnişin önünü kesmenin bir yolu olduğunu da hatırlatır. Paris’in dönüşümü ve Haussmann’ın rolü üzerine derinlikli analizler için David Harvey (2012) ve Marshall Berman’a (2013) bakılabilir.

¹¹ Dumankaya Ritim İstanbul reklamı, <http://www.youtube.com/watch?v=-zDDLj3cqR0>

¹² Varyap Meridian Project reklamı, http://www.youtube.com/watch?v=eTooZdu_8Q

¹³ 42 yaşındaki Burak, dört yıldır Levent Lof’ta (Görüşme tarihi: 10 Ekim 2013), 2+1, balkonlu dairesinde mimar eşiyile birlikte yaşıyor. Motosiklet ve otomobil sahibi. Ancak İstanbul’da motosiklet kullanmayı güvenli bulmadığı için çoğunlukla metroyu kullanıyor. Üniversite mezunu. Reklam yönetmenliği yapan Burak, yüksekliği sevdiğini ve tercihinde bunun önemli bir etmen olduğunu belirtiyor. Bir diğer önemli nokta da Levent bölgesinin iş merkezlerine yakın olması. Toplantılarına kolaylıkla gidip gelebilen Burak, evini ev-ofis olarak kullandığından bir işyerinde ihtiyaç duyulabilecek posta ve resepsiyon gibi hizmetlerden yararlanabildiği için burada yaşadığını belirtmiştir.

¹⁴ Ümraniye taraflarındaki çoğu gecekondulu binalardan oluşan yerleşim bölgesini işaret ediyor.

¹⁵ 28 yaşındaki Erkan, Dumankaya İkon’daki 1+1 dairesinde altı aydır tek başına yaşıyor (Görüşme tarihi: 12 Aralık 2013). Bekâr. Otomobili var. Araç kullanmayı sevmediğini, ancak burada oturduğu için kullanmak zorunda olduğunu belirtiyor. Evle ilgili (fatura ödemek, su-elektrik açtırmak gibi) herhangi bir işle ilgilenmek istemediği için burada yaşamaya başlamış. Daha önce bu yükseklikte ve rezidans tipinde bir evde yaşamamış.

¹⁶ 32 yaşında olan Gönül Hanım, Maritza Residence’da dört aydır yaşıyor (Görüşme tarihi: 27 Ekim 2013). 2+1 dairesini ev-ofis olarak kullanıyor. Üniversite mezunu olan Gönül Hanım, saç ekim uzmanı. Gündüzleri kendisinden başka bir çalışanı ve hastaları evde oluyor. Daha önce de benzer bir binada

yaşadığını belirten Gönül Hanım, hastalarının (korkmayacakları kadar) yüksek ve güzel manzarası olan bir yeri prestijli bulacağını düşündüğü için burada yaşıyor ve çalışıyor. Binanın balkonsuz olması en temel sıkıntısı. Çamaşırlarını hep içeride kuruttuğu için çamaşırlarının hiçbir zaman bir çamaşır gibi kokmadığından şikayetçi.

¹⁷ 33 yaşında olan Can 2+1 dairesini ev-ofis olarak kullanıyor (Görüşme tarihi: 30 Ekim 2013). Meslek yüksekokulu mezunu olan Can saç ekim uzmanı. Kendisinden başka bir çalışanı da iş saatlerinde dairesinde oluyor. Bir süre eşi ve çocuğuyla burada yaşamışlar. Boşandıktan sonra eşi ve üç yaşındaki oğlu başka bir yere taşınmış. 1999'da Sakarya'da yaşadığı depremde üst katta oturanların daha şanslı konumda olduğunu gördükten sonra mümkün olduğunca üst katta yaşamayı tercih ediyor. Saç ektirmek üzere gelenlerin bu binayı prestijli bulduğunu, taşındığı dönemde binanın reklamının çok güzel yapıldığını, müşterilerinin manzaraya hayran olduğunu söylüyor.

¹⁸ Concierge: Ev temizlik hizmeti, seyahat danışmanlığı ve uçak bileti, otel rezervasyonu, otomobil kiralama, bilgilendirme hizmeti, fatura hizmeti, özel gün ve davet organizasyonu, kurye hizmeti, kuru temizleme, terzi ve lostra salonu, çiçek ve hediye gönderimi organizasyonu, özel şoförlü havaalanı transferi, çilingir, restoran rezervasyonu hizmetler veren, çoğunlukla otellerde sunulan resepsiyon hizmetleridir (<http://emlakkulisi.com/concierge-hizmetleri-nelerdir/180931>)

¹⁹ Burada vurgulamam gereken önemli bir mesele, mahalle kavramına topyekûn olumlu özellikler atfetmediğim, romantize edilmiş bir mahalle tahayyülüne sahip olmadığım. Ayten Alkan (2014)'ın da altını çizdiği gibi, Türkiye'de çeşitli sınıf ve toplumlar üzerinde baskı ortamının oluşturulması, beraberinde katliama varan şiddet hareketlerinin körüklenmesinde (Sivas olayları gibi) mahalle unsurunun rolü göz ardı edilemez. Ayşe Çavdar'ın belirttiği gibi (Röportaj Key, 2014), "Mahalle kültürü heterojen yapısıyla, her yaşam alanında var olan eşitsizlikleri yumuşatıyor, geçişkenliği kolaylaştırıyor ve dolayısıyla aslında hayatımızı içine doğduğumuz koşullardan başka yönlere evriltmemize" imkân sağlıyor ve bu haliyle de "... mükemmel değillerdi, ama namükemmel oluşları ile dönüşüme açıklardı." Ben de mahalleden bahsederken tam da bu görüş doğrultusunda hareket ediyorum.